

Veckans växt v. 19 2008

Gräsiris (*Iris graminea*)

"Det är ej blommans skönhet, som fångslar, utan dess härliga doft." Så skrev Sven Green 1937 i boken *Perenna växter* och doften från nyplockade gräsirisar fyller lätt ett helt rum.

Hemma kallades den alltid för plommonirisen" berättar en kvinna från Skåne som skrivit till perennuppropet och beskrivit en gräsiris som funnits i hennes familj åtminstone sedan 1920-talet. Hon berättar att när hon och hennes syskon var sjuka som barn brukade hennes mamma sätta in

vaser med gräsiris för att pigga upp konvalescenterna. Sitt namn hade "plommonirisen" fått av att blommorna luktade sött och gott, nästan som mogna plommon.

I engelsk litteratur kan man läsa att gräsirisen kallas "plum tart iris", ungefär plommonkaksiris. Dofte känns som starkast när man böjer sig fram och sticker näsan i blommorna. Det är inte alltid så lätt att se dem eftersom de sitter på korta blomstjälkar. Stjälkarna blir inte mer än tjugo centimeter höga, så blommorna höjer sig inte över bladverket utan sitter gömda nere bland bladen. Blommorna är lila med ljusare skiftningar och rödlila ådring. De är ganska små och slår ut i maj-juni. Inte bara blommorna är vackra utan även bladen. De är blanka, friskt gröna och upp till en halv meter höga, men bara två centimeter breda. Det är de smala bladen som gett irisen det svenska namnet gräsiris; *graminea* betyder gräsläk. I trädgårdslitteratur från början av 1900-talet rekommenderades arten ofta som kantväxt och överträdgårdsmästare Axel Holzhausen skrev till exempel 1918 i sin bok *Perenna växter* att gräsirisen var en "förträfflig och effektiv kantväxt omkring dammar och springbrunnar".

Gräsirisen är vildväxande i södra Europa, från Frankrike och nordöstra Spanien österut mot Polen, Bulgarien och norra Kaukasus. När den började odlas i Skandinavien är osäkert. Arten har möjligen varit känd och odlad i Danmark på 1600-talet, då under namnet *Iris angustifolia*, men beskrivningarna är vaga och det kan röra sig om en annan art. Säkert är att gräsirisen funnits i odling i Danmark i alla fall sedan tidigt 1800-tal. Svensken Nils Lilja nämner arten i sin *Flora öfver Sveriges odlade vexter*, utgiven 1839, men då under namnet gräsbladig svärdsilja. Gräsirisen har sålts i svenska plantskolor åtminstone sedan 1864 när Göteborgs Trädgårdsförenings plantskola introducerade den i sitt sortiment.

Text och bild: Linnea Oskarsson, Pom